

Kokousmuistio

EU:n jätesäädöspaketin täytäntöönpanoa valmisteleva työryhmä

Kokous: Työryhmän 8. kokous
Aika: torstai 13.6.2019 klo 13-16 ja perjantai 14.6.2019 klo 13-16
Paikka: 13.6.2019: Sisäministeriö, Kirkkokatu 12, Helsinki, kokoushuone 242 Aleksanteri (2. kerros)
14.6.2019: Sisäministeriö, Kirkkokatu 12, Helsinki, kokoushuone 147 Kruunu (1. kerros)

Osallistujat:

Anna-Maija Pajukallio, ympäristöministeriö	puheenjohtaja
Riitta Levinen, ympäristöministeriö	varapuheenjohtaja
Juha Beurling-Pomoell, Kuluttajaliitto ry	varajäsen
Tarja-Riitta Blauberg, ympäristöministeriö	pysyvä asiantuntija
Mika Honkanen, työ- ja elinkeinoministeriö (vain 13.6.)	jäsen
Kirsti Huovinen, maa- ja metsätalousministeriö (vain 13.6.)	jäsen
Timo Hämäläinen, Suomen Kiertovoima ry	varajäsen
Tuulia Innala, Suomen Kuntaliitto	jäsen
Kaija Järvinen, ympäristöministeriö	kutsuttu asiantuntija
Esa Kuitunen, Keski-Suomen ELY-keskus	jäsen
Otto Lehtipuu, Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry	jäsen
Eini Lemmelä, ympäristöministeriö	kutsuttu asiantuntija
Minna Ojanperä, MTK ry (vain 14.6.)	jäsen
Marja Ola, Kaupan liitto	jäsen
Mikko Paunio, sosiaali- ja terveysministeriö	jäsen
Elise Pekkala, työ- ja elinkeinoministeriö (vain 14.6.)	varajäsen
Hanna Salmenperä, Suomen ympäristökeskus	pysyvä asiantuntija
J-P Salmi, Suomen Kuitukierrätys Oy / TYNK	jäsen
Pertti Sundqvist, Suomen luonnonsuojeluliitto	jäsen
Juha-Heikki Tanskanen, Rinki Oy	jäsen
Tiina Toivonen, Suomen Yrittäjät (vain 13.6.)	jäsen
Anna Vainikainen, Elintarviketeollisuusliitto ry	jäsen
Päivi Vilenius, Etelä-Suomen aluehallintovirasto	jäsen
Teemu Virtanen, Pirkanmaan ELY-keskus	jäsen
Ella Särkkä, ympäristöministeriö	sihteeri
Eevaleena Häkkinen, ympäristöministeriö	sihteeri

Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Anna-Maija Pajukallio avasi kokouksen ensimmäisenä kokouspäivänä klo 13.03.

Kokous pidettiin jaettuna kahdelle päivälle. Ensimmäisenä kokouspäivänä (13.6.) käsiteltiin asialistan kohta 2 (edellisen kokouksen muistion hyväksyminen), asialistan kohdasta 3 (työryhmän mietinnön laatiminen), käytiin keskustelu mietintöluonnoksen luvuista 2: Määritelmät, 3: Sivutuotteet ja jätteen luokittelun päätyminen, 4: Jätteen synnyn ehkäisy ja uudelleenkäytön edistäminen ja 8: selvilläolo-, tiedonanto-,

kirjanpito- ja raportointivelvollisuudet, sekä asialistan kohdat 4 (työryhmän työn viimeistelyn aikataulu) ja 6 (seuraavan kokouksen aikataulu). Ensimmäinen kokouspäivä päättyi klo 16.05.

Kokous jatkui toisena kokouspäivänä (14.6.) klo 13, jolloin käsiteltiin asialistan kohdasta 3 (työryhmän mietinnön laatiminen) mietintöluonnoksen luvut 5: Tuottajavastuu ja 7.1: Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteet ja muut tavoitteet, sekä asialistan kohta 5 (muut mahdolliset asiat).

Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen

- Liite: Asialistan kohta 2, Luonnos edellisen kokouksen muistioksi

Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio seuraavalla muutoksella: Muistion sivulla 3 kunnan ja tuottajan yhteistoimintavelvoitetta koskevan kappaleen toista virkettä tarkennettiin seuraavasti: ”Lisäksi pitäisi tarkastella miten loppukäyttäjän maksuttomuus toteutuu- varmistetaan maksuttomuus loppukäyttäjälle siinä laajuudessa kuin kustannukset on jätedirektiivissä säädetty tuottajien maksettaviksi.”

Työryhmän mietinnön laatiminen

- Liite: Asialistan kohta 3, 1. luonnos työryhmän mietinnöksi

Keskustelun aluksi puheenjohtaja esitteli uuden hallitusohjelman jätesektoria koskevia kirjauksia, joilla on vaikutusta jätelain muutoksen valmisteluun ja työryhmän työhön. Hallitusohjelma edellyttää kierrätys- ja kiertotaloustavoitteita tukevan vision laatimista jätesektorille, jotta kierrätysaste saadaan nostettua vähintään EU:n kierrätystavoitteiden tasolle. Lisäksi hallitusohjelman mukaan käynnissä olevan jätelain uudistamisen yhteydessä on varmistettava, että kunnissa noudatetaan jätelain säännöksiä silloinkin, kun kuljetukset on annettu kiinteistön haltijan järjestettäväksi.

Puheenjohtaja totesi, että hallitusohjelmakirjauksen vuoksi työryhmän mietinnössä olisi käsiteltävä asumisessa syntyvän jätteen kuljetuksen vaihtoehtoiset järjestämistavat. Mietintöön olisi sisällytettävä tarkastelu tarvittavista ohjauskeinoista sekä kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa, että tilanteessa jossa säilytetään myös mahdollisuus kiinteistön järjestämään jätteenkuljetukseen. Jälkimmäisen vaihtoehdon osalta on tarkasteltava myös keinoja, joilla varmistetaan jätelain noudattaminen. Jatkotyöstä on tarkoitus konsultoida vielä ympäristöministeriä.

Puheenjohtaja pyysi työryhmältä ehdotuksia, miten lainsäädännössä voitaisiin varmistaa jätelain säännösten noudattaminen, ja miten kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen säilyttäminen vaikuttaisi kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi tarvittaviin ohjauskeinoihin.

Luku 2 Määritelmät

Ella Särkkä esitteli aiheen.

Keskustelua käytiin useista yksittäisistä määritelmistä.

Yhdyskuntajätteen määritelmän osalta keskusteltiin siitä, tulisiko käyttää termiä ”kotitalousjäte” asumisessa syntyvän jätteen sijasta. Yhdessä kommentissa katsottiin, että termi ”kotitalous” on selkeämpi; esitettiin, että ilmaisu ”laadultaan siihen rinnastettavaa” olisi korvattava direktiivin mukaisella ilmaisulla ja perusteluissa olisi korjattava, että tällaisen jätteen rinnasteisuutta tulee arvioida suhteessa asumisessa syntyvään jätteeseen, ei asumiseen. Toisessa kommentissa katsottiin, että tulisi pitäytyä jätelain

vakiintuneessa termissä ”asumisessa syntyvä jäte”, koska kotitalouden määritelmä ei olisi vaihtoehtona yhdyskuntajätteen määritelmässä selkeämpi kuin asumisen jäte. Lisäksi yhdyskuntajätteen osalta perusteluissa tulisi näkyä, ettei luettelo yhdyskuntajätteeksi katsottavista jätejakeista ole tyhjentävä.

Katsottiin, että tuottajavastuun määritelmästä ei käy selvästi ilmi, että pelkästään taloudelliseen vastuuseen perustuvassa tuottajavastuussa on kyse siitä, että tuottaja vastaa jonkin muun toimijan järjestämän jätehuollon kustannuksista. Tulevan SUP-direktiivin toimeenpanon vuoksi katsottiin, että tuottajavastuun määritelmässä tulisi ilmetä selvästi mahdollisuus myös yksinomaan taloudelliseen vastuuseen perustuvaan vastuuseen.

Esitettiin, että perusteluissa tulisi tarkastella maantäytön määritelmän suhdetta MARA-asetukseen.

Esitettiin, että nykyistä jätelain sako- ja umpikaivolietteen määritelmää täsmennettäisiin niin, että se olisi yhteneväinen hajajätevesiasetuksen terminologian kanssa.

Yhdessä kommentissa katsottiin, että määritelmistä voi aiheutua välillisiä vaikutuksia esimerkiksi raportointiin tai tilastointiin, mikä tulisi mainita vaikutusarvioinnissa.

Luku 3 Sivutuotteet ja jätteeksi luokittelun päätyminen

Kaija Järvinen esitteli aiheen.

Keskustelussa tunnustettiin, että direktiivin toimeenpanon aikataulussa ei todennäköisesti ole mahdollista luoda uutta hallinnollista menettelyä jätteeksi luokittelun päättymistä ja sivutuotteita koskevien ratkaisujen tekemiselle. Useissa kommentissa katsottiin, että nykyisten hallinnollisten menettelyjen säilyttämisen kanssa voidaan toistaiseksi elää. Pidettiin kuitenkin perusteltuna, että päätösten toimeenpanoa seurataan. Yhdessä kommentissa epäiltiin mietintöluonnoksessa ehdotettua 2-3 vuoden seuranta-aikaa liian lyhyeksi, koska lyhyessä ajassa ei ehdi kertyä tarpeeksi kokemusta soveltamiskäytännöstä, ja ehdotettiin sen pituudeksi esimerkiksi 5 vuotta.

Toisaalta ehdotettiin, että työryhmä esittäisi kantanaan ympäristöministeriölle lainsäädännön seurantaan koskevan ehdotuksen sijasta uusia EoW- ja sivutuotemenettelysäännöksiä pohtivan työryhmän perustamista mahdollisimman pian, jotta hallinnollisten menettelyjen uudistamista voitaisiin edistää nopeammalla aikataululla.

Luku 4 Jätteen synnyn ehkäisy ja uudelleen käytön edistäminen

Ella Särkkä esitteli aiheen.

Todettiin, että jätedirektiivin 11a pykälä tulisi mainita mietinnössä tuottajavastuun lisäksi myös uudelleen käytön edistämisen yhteydessä.

Yhdessä kommentissa esitettiin, että kuluttajakäyttäytymistä voidaan tehokkaasti ohjata jätemaksuilla ja että lainsäädännössä tulisi vaatia pakkauksiin lajitteluohje kierrätyksen edistämiseksi. Toisaalta todettiin, että tuotteet, pakkaukset ja markkinat ovat kansainvälisiä, mikä on lajitteluneuvonnan ja merkinnän kannalta haaste.

Katsottiin, että Motivan materiaalitehokkuuskatselmuksia voisi ottaa nykyistä systemaattisemmin huomioon materiaalitehokkuuden edistämiseksi.

SVHC-aineita koskevan rekisterin toimeenpanon osalta esitettiin, että Suomessa ei tulisi säätää ilmoitusvelvollisuuden rikkomisesta ankarampia säännöksiä kuin muissa jäsenmaissa. Lisäksi esitettiin, että tietokannan tietosisältövaatimukset voitaisiin antaa lainsäädännön sijasta viranomaisohjeissa.

Roskaantumisen osalta esitettiin, että lajitteluneuvonnan tulisi näkyä selkeämmin mietinnössä, jotta sille saataisiin riittävä resursointi.

Luku 5 Tuottajavastuu

Tarja-Riitta Blauberg esitteli aiheen.

Pakkausten tuottajavastuun laajentaminen

Tuottajavastuun piiriin kuuluvien pakkausten tuottajien liikevaihtorajan poistamista kokonaan sekä kannatettiin että vastustettiin. Poistamista pidettiin hyvänä toimijoiden tasapuolisen kohtelun näkökulmasta. Pienten yritysten taakkaa voitaisiin helpottaa käyttämällä direktiivin mahdollistamia velvoitteiden keventämismahdollisuuksia. Liikevaihtorajan poistamisen epäiltiin toisaalta voivan johtaa äärimmillään pienten yritysten toiminnan lopettamiseen. Kaikkien pienten yritysten sisällyttämisen tuottajavastuun piiriin katsottiin myös lisäävän merkittävästi sekä PIR-ELYn että tuottajayhteisöjen työtä. Kevennetyillä menettelyillä tuottajayhteisöjen kuitenkin katsottiin hyötyvän uusista tuottajavastuullisista. Ehdotettiin mahdollisen rajan asettamista joko euromääräisenä tai pakkausten määrään perustuvana. Toisaalta rajan asettamista pakkauksen määrän perusteella ei pidetty hyvänä vaihtoehtona, koska yritykset eivät useinkaan tiedä pakkausten määriä. Todettiin, että jos liikevaihtoraja poistetaan, PIR-ELYn työtä voitaisiin helpottaa säätämällä liittyminen tuottajayhteisöön pakolliseksi.

Etäkauppa

Etäkaupalle ehdotettua mahdollisuutta nimetä valtuutettu edustaja pidettiin useissa puheenvuoroissa kannatettavana. Toisaalta pidettiin ristiriitaisena, että kolmansissa maissa sijaitsevilla etämyyjillä ei ole velvollisuutta valtuutetun edustajan nimeämiseen. Jos tuottajavastuu on pakollinen kolmansissa maissa etäkauppaa harjoitettaville, niille pitäisi kertoa myös, miten tuottajavastuu toteutetaan.

Sihteeristö selvensi, että ratkaisu juontaa EU-direktiiveistä. Sama epäsuhta on SER-direktiivissä ja SUP-direktiivissä. EU-maiden välillä viranomaisille on säädetty yhteistyövelvoite, jonka nojalla on mahdollista saada virka-apua, jos tuottajat eivät hoida velvollisuuksiaan muissa jäsenmaissa.

Ehdotettiin etäkaupan rajaamista niihin verkkokauppoihin, jotka tarjoavat suomenkielistä palvelua, kuten kuluttajansuojapuolella on tehty. Tämä vähentäisi toimijoiden määrää merkittävästi. Todettiin myös, että ALV-rekisteristä saadaan valvontaan tietoa jatkossa, kun 22 euron ALV-alaraja poistuu ja pienet lähetykset siirtyvät tullauskäytännön piiriin.

Tuotiin esille, että etäkaupan tuottajavastuussa ei kyse ole niinkään valvonnallisesta ongelmasta vaan viranomaisten toimivallasta. PIR-ELY:llä ei ole toimivaltaa toisissa jäsenvaltioissa tai kolmansissa maissa. Tämän tulisi näkyä selkeästi myös perusteluissa. Lisäksi tuotiin esille, että perusteluissa tulisi olla arvio lisävoimavaroista, joita PIR-ELY tarvitsisi valvontaan.

Sihteeristö totesi, että täytyy vielä pohtia, voisiko valtuutettua edustajaa koskevat velvoitteet laajentaa myös kolmansiiin maihin sijoittautuneisiin tuottajiin. Muutoinkin tarvittaisiin paljon selvittämistä ja

kehittämistä eri tahojen roolista. Suomella on tässä mahdollisuus olla etujoukoissa tuottajavastuukysymysten pohtimisessa, kun tuottajavastuu yleistyy EU:ssa.

Muut tuottajavastuun vähimmäisvaatimukset

Katsottiin, että silloin kun jätettä haetaan keräysjärjestelmästä uudelleenkäyttöön tai uudelleenkäytön valmistelua varten, tulee sopimus- ja korvauskysymykset olla ratkaistuna. Tiedonsaannissa uudelleenkäytön valmistelusta todettiin olevan ongelmia. Niitä ehdotettiin ratkottavaksi pienemmässä (epävirallisessa) asiantuntijaryhmässä.

Vakavaraisuusvaatimuksen asettamista tuottajalle pidettiin vaikeana kysymyksenä. Yhdessä kommentissa katsottiin, että tuottajaa ja tuottajayhteisöä ei voi rinnastaa toisiinsa. Tuottajalla on aina tuottajavastuu riippumatta siitä, onko se vakavarainen vai ei, kun taas tuottajayhteisöllä vastuu on vain, jos tuottaja siirtää omat vastuunsa sille. Ehdotettiin, että tuottajaan kohdistuva vakavaraisuusvaatimus muutettaisiin koskemaan pelkästään tuottajaa, joka myy keräysverkostoaan/keräyspalvelua muille tuottajille. Toisessa kommentissa kuitenkin katsottiin, että valvonnan vaikeus ei saisi johtaa siihen, että velvoitteita ei aseteta vaan lähtökohtana tulisi olla tuottajien tasapuolinen kohtelu. Vakavaraisuutta pidettiin terminä harhaanjohtavana, koska nähtiin, että kyse olisi omavalvontatyypisistä velvoitteista. Todettiin, että kaikkien tuottajien velvoittaminen liittymään tuottajayhteisöön voisi poistaa ongelman.

Tietojen julkaisemista koskevien pykälien osalta tuotiin esille, että kuntien ja tuottajien lakisääteinen yhteistyö olisi rajattava selkeästi kuntien markkinaehtoisien toiminnan ulkopuolelle. Lisäksi esitettiin, ettei kuntien ja tuottajien palveluhankintaa tulisi rinnastaa toisiinsa, koska tuottajat eivät ole julkisia toimijoita.

Luku 7 Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteet ja ohjaukset niiden saavuttamiseksi

Riitta Levinen esitteli aiheen.

Keskustelussa tuotiin esille, että nykytilan kuvauksessa tulisi tarkastella erikseen, mikä on biojätteen merkitys kierrätystavoitteiden saavuttamisessa ja miksi edelleen niin suuri osa siitä päätyy sekajätteeseen. Yhdessä kommentissa katsottiin, että tekstistä poiketen materiaalihyödyntäminen ei ole kasvanut merkittävästi. Pakkauskierrätyksestä voisi olla saatavilla tuoreempia lukuja tuottajayhteisöltä. Yhdessä kommentissa katsottiin, että keskitetyn lajittelun tarpeen tulisi näkyä tekstissä. Toisessa kommentissa esitettiin, että jätteenpoltoa tulisi rajoittaa esimerkiksi kielloilla tai veroratkaisuilla.

Osassa kommentteja vastustettiin tuottajille ehdotettuja korotettuja kierrätystavoitteita, ja katsottiin, että tuottajia sitovien kierrätystavoitteiden tulisi olla samat kuin pakkausjätedirektiivissä. Joissakin kommentteissa pidettiin parempana aiemmissä kokouksissa keskusteltua kompromissimallia, jonka mukaan keräys ulotetaan 5 huoneiston kiinteistöihin, tuottajat vastaavat keräyksen kuluista pakkausdirektiivin mukaiseen kierrätystavoitteeseen saakka, ja lisäksi vastaavat myös kaiken muun kerätyn pakkausjätteen kierrätyksestä ja muusta jätehuollosta. Yhdessä kommentissa katsottiin, että puupakkauksia koskevan tavoitteen nostaminen ehdotetulla tavalla ei ole perusteltua, sillä niiden kierrätystä ei voida merkittävässä määrin nostaa kuluttajakierrätystä lisäämällä. Todettiin kuitenkin, että pakkausjätedirektiivin tavoitteet eivät rajoitu kuluttajapakkauksiin.

Puheenjohtaja esitti, että pakkausjätteiden kierrätystavoitteista keskusteltaisiin erillisessä (epävirallisessa) pienryhmässä.

Luku 8 Selvilläolo-, tiedonanto-, kirjanpito- ja raportointivelvollisuudet

Eevaleena Häkkinen esitteli aiheen.

POP-jätteiden kirjanpitovaatimusten osalta tuotiin esille, että POP-jätteiden asianmukaisesta jätehuollosta tarvitaan myös viranomaisten koulutusta ja ohjeistusta, mikä tulisi tuoda esille myös vaikutusarvioinnissa. Todettiin ongelmaksi, että POP-asetus ja sen velvoitteet ovat yleisesti ottaen huonosti tunnettuja. Todettiin myös, että asia vaatisi yleisemminkin kehittämistä.

Ehdotuksesta, että pakkausjätetiedot tulisi toimittaa PIR-ELYlle jo 6 kk tilastovuoden päättymisestä yhdyskuntajätteen OECD-tilastojen laatimista varten todettiin, että Ringillä on tiedot touko-kesäkuussa, mutta yksittäisten toimijoiden tietoja voi vielä silloin puuttua. Ehdotusta tulisi täsmentää tarkentamalla, milloin tiedot tulisi toimittaa ja toimitetaanko ne ensin PIR-ELYlle ja sitten tilastoviranomaiselle.

Todettiin, että kompostointi- ja anaerobisten käsittelylaitosten kirjanpitovelvoitteen osalta tulisi täsmentää, että kirjanpitoa edellytetään vain silloin, jos biohajoavia pakkauksia kerätään yhdessä biojätteen kanssa.

Siirtoasiakirjan osalta esitettiin, että siirtyminen kokonaan sähköiseen siirtoasiakirjaan tulisi toteuttaa mahdollisimman pikaisesti. Toisaalta esitettiin, että paperisten siirtoasiakirjojen tietojen syöttämistä tietojärjestelmään koskevan velvoitteen voimaantulolle tulisi olla siirtymäaika, koska tietojen syöttäminen käsin on hyvin työllistävää.

Työryhmän työn viimeistelyn aikataulu

Puheenjohtaja totesi, että hallitusohjelmakirjausten aiheuttaman lisävalmistelutarpeen vuoksi työryhmän työtä on tarpeen jatkaa kesälomien jälkeen.

Puheenjohtaja ehdotti työryhmälle kahden lisäkokouksen järjestämistä kesälomien jälkeen. Kokoukset päätettiin pitää:

- perjantaina 16.8.2019 klo 10-15 sisäministeriössä (kokoushuone Aleksanteri)
- keskiviikkona 4.9.2019 klo 13-16 sisäministeriössä (kokoushuone Kruunu).

Työryhmän mietinnön viimeistelyn helpottamiseksi sihteeristö toivoi, että jatkossa työryhmän jäsenet toimittaisivat kommenttinsa sihteeristön lisäksi myös koko työryhmälle. Lisäksi sihteeristö toivoi työryhmältä lisämateriaalia mietinnön vaikutusarvioiden valmistelua varten.

Keskusteluissa esitettiin, että mietinnön viimeistelyssä tulisi tarkastella ja yhtenäistää mietinnön rakennetta ja sisäisiä viittauksia. Mietinnössä ei tulisi yksilöidä eri osapuolien kantoja.

Mahdolliset muut asiat

Työryhmältä pyydettiin kommentit maanantaina 17.6. mietinnön lukuun 7.1 (jos mahdollista), sekä ehdotuksia siitä, miten hallitusohjelmakirjaukset voitaisiin toteuttaa. Puheenjohtaja pyysi työryhmää pohtimaan elementtejä kierrätys- ja kiertotaloustavoitteita tukevan vision valmisteluun, sekä miten jätelain uudistuksessa voitaisiin varmistaa jätelain noudattaminen ja miten ohjauskeinoja tulisi muokata, jos kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus säilytetään.

Kommentit muihin työryhmässä 13.-14.6. käsiteltyihin mietinnön lukuihin pyydettiin 24.6. mennessä.

Sihteeristö toimittaa (mahdollisuuksien mukaan) työryhmälle seuraavan version mietintöluonnoksesta 20.6. Kyseinen luonnos sisältää 13.-14.6. kokouksessa käsitellystä luonnoksesta puuttuneet luvut.

Lisäksi sihteeristö toimittaa työryhmälle uuden luonnoksen koko työryhmän mietinnöstä heinäkuun alkupuolella.

Seuraavan kokouksen ajankohta

Työryhmän seuraava kokous pidetään torstaina 27.6. klo 13-16 ympäristöministeriössä (kokoushuone Pankkisali).

Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen 14.6. klo 15.55.